

Riječ urednice

Na stranicama novog, 11. broja časopisa Odjela za povijest *Miscellanea Hadriatica et Mediterranea* nalazi se niz zanimljivih znanstvenih istraživačkih tema.

Započinjemo radom iz antičke povijesti koji povezuje dva dijela rimskog svijeta – rimsku Germaniju na sjeveru Europe i rimsku Dalmaciju na njezinu jugu. Rad analizira prisutnost legionara i legionarskih veterana iz porajnskih provincija u Dalmaciji te povijest vojnih jedinica kojima su pripadali.

Sljedeći rad vodi nas u kasni srednji vijek. U njemu autorica raspravlja o ženama ugarskog kralja Karla I., a glavni fokus stavlja na kontroverznu prvu suprugu, koja se identificira kao kći kneza Lava II. od Galicije. Detaljno analizirajući povijesnu građu, ali i prinose suvremene historiografije, autorica iznosi neke nove poglede o tom braku i njegovim posljedicama.

Potom prelazimo na rad koji vrlo temeljito obrađuje geografsku kartu koja prikazuje mletačko-osmansko razgraničenje u dijelu današnje sjeverne i srednje Dalmacije. Karta je rad nepoznatog autora i do sada nije bila predmetom znanstvenih i stručnih istraživanja. Osim povijesne i geografske analize, autorski dvojac donosi i vrlo vrijedan doprinos poznavanju povijesne toponimije ovoga kraja u ranom novom vijeku.

Dva posljednja znanstvena prinosa u ovom broju bave se temama iz vremena nakon Drugog svjetskog rata. Prvi se odnosi na neposredno poslijeratno razdoblje i u njemu autorica minuciozno, na temelju bogate arhivske građe, prikazuje protukomunističko djelovanje u Dubrovniku 1953. i 1954. godine. Posebnu pozornost posvećuje dubrovačkom intelektualcu i istaknutom pripadniku Hrvatske seljačke stranke Franu Kolumbiću te istragama i procesima koje su protiv njega provodile tadašnje vlasti. Drugi rad smješten je u isto to desetljeće, a bavi se dijelom publicističkog djelovanja Ante Pavelića, točnije njegovim radovima objavljenima pod pseudonimom „Planina“ od 1950. do 1957. godine. Tek se nedavno uspješno povezalo Pavelića s tim pseudonimom

Editor's note

The pages of the new, 11th issue of the Department of History's journal *Miscellanea Hadriatica et Mediterranea*, offer a series of interesting topics on scientific research.

It starts with a paper on ancient history that connects two parts of the Roman world – Roman Germania in the north of Europe, and Roman Dalmatia in its south. The paper analyzes the presence of legionaries and legionary veterans from the Rhine provinces in Dalmatia, as well as the history of the military units to which they belonged.

The following paper takes us to the late Middle Ages. In it, the author discusses the wives of the Hungarian King Charles I, with the main focus on the controversial first wife, who is identified as the daughter of Prince Leo II of Galicia. Through an exhaustive analysis of historical material, as well as the contributions of contemporary historiography, the author presents new perspectives on this marriage and its consequences.

Moving on to a paper that very thoroughly examines a geographical map showing the Venetian-Ottoman demarcation in part of today's northern and central Dalmatia. The map is the work of an unknown author, and it has not been the subject of scientific and professional research until now. In addition to historical and geographical analysis, the authors also make a very valuable contribution to the knowledge about the historical toponymy of this region in the early modern period.

The last two scientific contributions in this issue deal with topics from the period after World War II. The first deals with the immediate post-war period, and in it the author meticulously, based on rich archival material, presents anti-communist activities in Dubrovnik in 1953 and 1954. She pays special attention to Dubrovnik intellectual, and a prominent member of the Croatian Peasants Party, Frano Kolumbić, and the investigations and trials conducted against them by the authorities at the time. The second work is set in the same decade, and deals with part of Ante Pavelić's journalistic work, more precisely, his works published under the pseudonym "Planina" (eng. *The Mountain*) from 1950 to 1957. Pavelić has been successfully linked to this pseudonym only recently, which is why the material from these articles has remained unknown to the scientific and professional

zbog čega je građa iz tih članaka ostala nepoznata znanstvenoj i stručnoj javnosti. Autori se u ovom članku fokusiraju na njegove analize hladnoratovske situacije, i to prije svega u SAD-u, Velikoj Britaniji i Sovjetskom Savezu.

Ovaj svezak završavamo prikazima dviju nedavno objavljenih knjiga, jedne Antuna Baće o arhitekturi Dubrovnika između dva svjetska rata, a druge Vladimira Filipovića o političkoj povijesti XX. stoljeća.

Na kraju ove Riječi urednice uputila bih u vlastito ime i u ime Uredništva te svih autora i suradnika posljednji pozdrav dvoma nedavno preminulim velikanima povijesnih znanosti. Vesna Jakić-Cestarić (9. ožujka 1926. – 15. veljače 2025.) bila je istaknuta hrvatska povjesničarka koja je ostavila neizbrisiv trag u srednjovjekovnoj historiografiji jadranskog prostora, ali i povijesnoj antroponimiji te lingvistici. John W. Hayes (21. svibnja 1938. – 27. veljače 2024.) bio je britanski arheolog, vrsni stručnjak za analizu antičke keramike iz svih područja Sredozemlja, čija su djela temelj svim suvremenim istraživačima. Neka im je laka zemlja – *sit eis terra levis!*

Prof. dr. sc. Anamarija Kurilić
Glavna urednica časopisa
Miscellanea Hadriatica et Mediterranea

public. In this article, the authors focus on his analyses of the Cold War situation, primarily in the USA, Great Britain, and the Soviet Union.

This volume is concluded with reviews of two recently published books, one by Antun Baće on the architecture of Dubrovnik between the two world wars, and the other by Vladimir Filipović on the political history of the 20th century.

At the end of this Editor's Note, I would like to offer, on my own behalf and on behalf of the Editorial Board, all authors and collaborators, a final farewell to two recently deceased distinguished figures of historical science. Vesna Jakić-Cestarić (March 9, 1926 – February 15, 2025) was a prominent Croatian historian, who left an indelible mark on the medieval historiography of the Adriatic region, as well as historical anthroponymy and linguistics. John W. Hayes (May 21, 1938 – February 27, 2024) was a British archaeologist, an expert in the analysis of ancient ceramics from all areas of the Mediterranean, whose works are the foundation for all modern researchers. May the earth rest lightly on them – *sit eis terra levis!*

Prof. Anamarija Kurilić
Editor-in-Chief of journal
Miscellanea Hadriatica et Mediterranea